

S O K F É L E .

62. Szám. Béts. Augustus 2-dikán. (10) 1833

Emlékeztető Jegyzetek.

J u l i u s .

31 Jul. — 1827. Az Égyptomi 89 vitorlából álló armada elhagyja ma Alexandria kikötőjét és segítségére siet a' török Admirálnak.

A u g u s t u s .

1 Aug. — 1272 † V István Királyunk. — 1589. Egy Dominicanus átszurja Henrik Frantzia Királyt. — 1664. Sz. Gotthard. Montecuculi e' mai ditsőséges nappal kezdi az Austriai győzedelmeket. 17,000 Török marad a' vérmezőn és a' kevély vezér 20 évre könyörög fegyvernugvásért. — 1688. Miksa Bajor Hertzeg körül fogja Belgrádot. — 1789. Koburg megveri a' Törököket Foksán mellett.

2 Aug. — 1827. Konstantinápolyban megnyíttatik az új Kaszárnya. — A' Sultan megjelen Ezredes Uniformban — 6000 új katona megszemlélésére.

Ángliának geographiai és statistikai rövid es- mertetése.

E' roppant szigetbirodalom, az az egyetlen egy, mely régi állapotjában, mind azon rázkódásokon 's revolúziókon keresztül, mellyek Európa többi részeit érték, mind eddig sérthetetlen maradt; Monarchiája, azon esztendőtol kezdve, melyben Egbert, a' hét Királyságok egyesítése után, mint egész Anglia Királya lépe trónjára, — 1850-ban ünneplé legelső ezredét. — Uralkodója ő minden tengereknek, 's az által szoros öszve köttetésben van minden száraz tartományokkal, oly birtokok által, mellyek egyszersmind hódoltató erejeknek hartz mezőül, oltalmazási környülállásokban pedig egyesülési pontül szolgálnak, mellyek to-
Toldalék a' M. Kurírhoz. 62 (10)

vábbá hasznos öszvegyülő 's lerakó helyei egy oly/kereskedésnek, melynek hallatlan munkássága magánál Angliának politicai hatalmánál is nagyobb befolyással hat a' világi öszve köttetésekre. Annyi valódi nagyságot, mint a' millyent itt Angol Character 's talantom bélyegez, más akármelly tartomány alig mutathat. Ezen nép nyelve, szokásai, életmódja, 's törvénye mind e' jelen ideig német eredetre mutatnak, történetében ön vonásait találja fel a' Német Nemzet, hol azok híven meg vagynak őrizve, de — keményebben kinyomva. — Britanniának legfelsőbb Státus-hatalma (a' parlamentom) három részből áll: 1) a' Királyból, 2) a' Felsőházból, és 3) az Alsóházból. Ezen három rész mindegyikének egy egy voksa van, 's arra, hogy valamely törvény-javallat törvényes erőt nyerjen, mulhatatlanul megkívántatik hogy abban mind a' három rész tökéletesen megegyezzen. A' parlamentom tagjai között mindegyiknek van jussa valamely törvény javallatot (Bill) a' Felső-vagy Alsó háznak írásban benyújtani. Minden ilyes Bill két izben még pedig két különböző napokon olvastatik fel; majd azután egy mind a' két ház tagjaiból nevezett kiküldöttség által megrostáltván, harmad izben is felolvastatik, 's ha hogy mind a' két ház elfogadá, helybehagyás végett a' Király elébe terjesztetik; és tsak a' megnyert királyi jóvá hagyás után válik egy illy Bill parlamentom actájává vagy törvénnyé. A' Felső ház, vagy a' Lordok háza, áll a' Pair-ekből. Ide tartoznak: a' Fő Papság, a' Fő Nemesség; a' Hertzegek; 16 Scottus és 28 Irlandi Pairek. 1829-ben állt ez; 5 kir. Hertzegekből, 3 Érsekekből, 19 Hertzegekből, 23 Marquisokból, 129 Grófokból, 26 Viscountokból, 27 Püspökökből és 171 Lordokból, öszvesen tehát 403 Pairekből. A' ház minden tagjai, és az Alsó háztól Státus bántás miatt be-

vádoltattak felett tsupán ezen Felső háznak van, a' Lord Főkantzellár Elölülése alatt, egyedül jussa törvényt tartani. Az Alsóház áll a' brittanniai polgárság Követeiből, melyhez tartozik az alsóbb rendű nemeség is. Az Alsó ház tagjainak a' száma 658, nevezetesen: 513 Angol, 45 Scottus, és 100 Irlandiai Követ. Jussa van minden nyilvános gonosztévőket, 's mindenkit, magát a' legelőkelőbbet is a' Felső ház előtt bevádolni. Irlandiában egy Lord Lieutenant igazgatja a' legfőbb Státus hivatalt. — Az újság lapokban oly gyakran előforduló nevezetek: a' „*Tory'k*“ és „*Whig'ek*“ két különböző, 's egymással szüntelen ellenkezésben élő feleket jelentenek. A' *Tory'k* védői a' püspöki Ekkle'sia és Korona jussainak; a' *Whig'ek* ellenben (kik Reformer-eknek is neveztetnek) egyenlőséget kívánnak minden Ekkle'sia szolgálói között, 's az Ekkle'siai dolgoknak Consistoriumok által igazgatását; 's azt állítják: hogy a' Királyi hatalom egyedül és egyenesen a' Nemzet jóváhagyásán alapúl. — Britanniának főhatalma a' két szigetben áll ugyan, de birtokai a' világnak minden részeibe kiterjednek, Európa északi, nyugoti, déli, Amerika északi, déli, Afrika nyugoti, déli, és Asiának keleti részeiben. A' Persiai tengeröblön 's az Arábiai tengeren szint oly rettenetes, mint a' tsendes Oceánon 's az Indiai nagy tengeren; kelet legszebb tartományainak birtokosa, hol Factorai több mint 85 milliom jobbágyokon uralkodnak. Az Indus partjaitól egész a' Chíniai határokig, a' Ganges torkolatjától a' Tibeti tsútsokig, minden a' Kelet indiai Társaság törvénye alatt van, 's a' tsak mostanában kötött Burmani szövetség örökre biztosítá Britanniának e' részbeli egyedül uralkodását. Britannia, rendelkezési ereje, a' béke- és hadi-mesterségben tett előlépései által, a' világnak több mint négy részeiben

munkálkodik, midőn még egy ötödik világ-részt népesít, polgárosít, mely törvényének engedelmeskedik, nyelvén beszéll, szokásait és portékáit, egyszersmind mesterségével és tudományával együtt befogadja. — Ezen Birodalom 255,740 □ m. térséget bír a' világnak öt részeiben, mellyen 197 milliom embernél több él. Európában 25 mill. 688,166, a' földnek többi részeiben (azon 40 milliomokon kívül, kik a' szövetséges és adózó Státusokban élnek, 's Nagy Britannia oltalma alatt vagynak), 130 milliom embernél többet számlál, kik az ő törvényének engedelmeskednek. Birtokei Európában: 1) Az Ángol Királyság térnagysága 1,584 □ m. 13 mill. 439,300 lakosokkal, kik között egyedül Londonban 1 mill. 308,000-en taláztatnak. 2) A' Scotlandi Királyság térnagysága 1,441 □ m. 2 mill. 135,000 lakosokkal. 3) Az Irlandi Királyság térnagysága 1,306 □ m. 7 mill. 855,599 lakosokkal. 4) Az európai mellék tartományok: a) Hannovera; b) Malta, Gozzo, és Comina szigetek, ezek mellett a' brittus oltalom alatt lévő Jóniai szigetek; c) Helgoland szigete; d) a' Gibraltári erősségek, mindössze 709 □ m. 1 mill. 549,026 lakosokkal. A' hadi száraz és hajósereg; 709,241 ember, kik között Anglia maga 319,300 embert tart. Ásiában, A. a' kelet indiai Társaság birtokei; öszvesen 52, 884 □ m. 524,000 lakosokkal. Az Ásiai hadisereg áll 182,835 emberből, kikhez járúl még 30,319 emberből álló rendetlen sereg és invalidus. B. Az oltalom alatt lévő tartományok 40 milliom lakosokkal. Áfrikában, bír mintegy 6,136 □ m. térnagyságot 251,000 lakosokkal. Északi Amérikában A. Quebec vagy Alsó Canada, Új Wales-el, York vagy Felső Canada, Új Braunschweig, Új Scotland, Eduárd Hertzeg, Cap Breton, Új Foundland, Labradorról és Bermudas tartomány osztályok 28,000 □ m. 2 mill. 400 la-

kosokkal. B. Az észak-amériikai sarktartományok 4,000 □ m. Grönlandia, a' Dánus telepítés kivételével, 's a' t. 4,400 □ m. Déli Amérikában 488 □ m. 255,000 lakosokkal. Nyúgot Indiában 709 □ m. térszigeteket, melyek között tsupán Jamajka szigetén 375,000 emberek laknak; öszvesen 826,210 lakosokkal; 640,487 mind a' két nemű Sclávokon kívül. Végezetre Austráliában bir 162,837 □ m. térnagyságot, 3 mill. 712,800 lélekkel. Az 1801-dik esztendei számlálás után éltek Angliában és Válesben 4 mill. 716,235 férjfiak és 4 mill. 627,523 aszszony személyek, mind e' két nem közzül találtatnak városiak 2 mill. 356,773, falusiak 6 mill. 516,177; 1 mill. 713,289 parasztok, 1 mill. 843,341 kezimivesek és műszeresek, 198,351 szárazon lévő, és 126,279 tengeri katonák, 144,588 hajóslegények, 1,410 fogságban lévőek. A' 3 brittus szigeten van 980 város, 300 nagyobb és kissebb mezőváros, 14,516 Ekklésia, 35,000 falu, és 2 mill. 874,579 ház. Az Európai városok közt legelső London, mely négy német mértföldnyi hoszszúságú és 3 n. m. szélességű; van 14,000 útszája, 424 temploma 's kápolnája mindegyik vallás felekezet számára, 1,650 iskola, 1,100 nevelő Intézet, 400 nyomtató műhely, 763 könyvkereskedés, 360 költsönözö könyvtár, 90 vallásos és tudományos Intézet, 98 szegény- és jöltévö Intézet, 73 Ápolóház, 13 Játékszín, 12 Politziaház, 51 Törvényhely, 13 tömlötz, gonosztévök-és 49 fogházak, adósok számára; 822 tengelyen járó portéka szállítók, a' városba benn, 1,940, a' városból ki falura; szállító hajó 935, és rendes terehvitelre 32 gözhajó. Ellenben több útszán kolduló van 7,000-nél, kik közzül átaljában véve mindegyik 16 gr. (és így öszvesen mintegy 4,700 Tr.) koldúl napjában. A' Státus jüvedelme 1829-k eszt. Jan. 5-kén 495 mill. ftra, 's a' kiadás 442,010,928 ftra ment; melyből 58,500,000

tsupán a' seregre, 25,200,000 katonai nyugpénzekre, továbbá 255,429,000 fnt a' nemzeti adósság interesének fizetésére, 34,994,502 f. a' jövedelmek szaporítására fordították, 's így a' valóságos kiadás tsupán 220,434,498 ft. tett, melyből egyedül a' Londoni Politzia 360,000 fba került. A' Státus adosság 7,200 mill. f. melynek interese 337,504,554 f. miből Anglia a' Külföldnek tsupán 144 mill. f. adós. Az 1824 eszt. kezdetével, Angliának, Scotlandnak, és Irlandnak nemzeti értéke 19,800 mill. ft. tett. Február 26- dikán 1826-ban, 219,591,720 ft. Bankrotta forgott kézben.

(Folytatása következik.)

A' N a p h o z.

Pompás Nap! feljöttöd lesem,
Bened örömöm keresem
Ha ágyamból fel kelek.

Ha meglátom fényes képed
Azonnal idvezlek téged
'S örömömben éneklek.

A' holt természetet költöd
Mihelyt bitorod felöltöd
A' tiszta láthatáron —

Minden éled, mozog, örül,
Jóltévő sugárod körül
Tavaszzal úgy mint nyáron.

Elmulván a' gyászos lepel,
Mindent vidámsággal lep el,
Fényed, mikor halmozod.

Elő jön a' szép természet,

Látszik dél, észak enyészet,
Aldásod ekként osztod.

Bár a' setét föld ürege
A' kösziklák értz feneké
Ne lássa is tüköröd;

Az erdők rengetegei
A' lígetek hűs sűrűi
Naponként érzik köröd!

A' szenvedők lakhelyére
A' tömlőtz bús fenekére
Bárne lövelljen tüzöd,

Azért a' sinlődök jajját
A' nyomorultak panaszát
Feljöttöddel elűzöd.

Néha tettetni akarod
Jöttöd, 's ezzel el takarod
Pompás fényed előlünk;

A' Fellegek gyász kárpítja
Ékességed be szoritja
Igy fosztatol meg tőlünk.

E' gyászt is csak azért veszed
Hogy képed majd szebbé teszed
Le vetvén e' szőnyeget.

Súgárzó fényed képedet
Sokszorozza szépségedet
Fel-derited az eget!

Ha lemegy szemem be zárom,
Igy feljöttöd várva várom,
Gondolkodván előre.

tsupán a' seregre, 25,200,000 katonai nyugpénzekre, továbbá 255,429,000 fnt a' nemzeti adósság érdekének fizetésére, 34,994,502 f. a' jövedelmek szaporítására fordították, 's így a' valóságos kiadás tsupán 220,434,498 ft. tett, melyből egyedül a' Londoni Politzia 360,000 fba került. A' Státus adósság 7,200 mill. f. melynek interese 337,504,554 f. miből Anglia a' Külföldnek tsupán 144 mill. f. adós. Az 1824 eszt. kezdetével, Angliának, Scotlandnak, és Irlandnak nemzeti értéke 19,800 mill. ft. tett. Február 26-dikán 1826-ban, 219,591,720 ft. Bankrotta forgott kézben.

(Folytatása következik.)

A' N a p h o z.

Pompás Nap! feljöttöd lesem,
Bened örömöm keresem
Ha ágyamból fel kelek.

Ha meglátom fényes képed
Azonnal idvezlek téged
'S örömömben éneklek.

A' holt természetet költöd
Mihelyt biborod felöltöd
A' tiszta láthatáron —

Minden éled, mozog, örül,
Jóltévő sugárod körül
Tavaszzal úgy mint nyáron.

Elmulván a' gyászos lepel,
Mindent vidámsággal lep el,
Fényed, mikor halmozod.

Elő jön a' szép természet,

Látszik dél, észak enyészet,
Aldásod ekként osztod.

Bár a' setét föld ürege
A' kösziklák értz feneke
Ne lássa is tüköröd;

Az erdők rengetegei
A' ligetek hűs sűrűi
Naponként érzik köröd!

A' szenvedők lakhelyére
A' tömlőtz bús fenekére
Bárne lövelljen tüzöd,

Azért a' sinlődök jajját
A' nyomorultak panaszát
Feljöttöddel elűzöd.

Néha tettetni akarod
Jöttöd, 's ezzel el takarod
Pompás fényed előlünk;

A' Fellegek gyász kárpítja
Ékességed be szorítja
Igy fosztatol meg tölünk.

E' gyászt is tsak azért veszed
Hogy képed majd szebbé teszed
Le vetvén e' szőnyeget.

Súgárzó fényed képedet
Sokszorozza szépségedet
Fel-derited az eget!

Ha lemégy szemem be zárom,
Igy feljöttöd várva várom,
Gondolkodván előre.

Már jókor reggel örülök,
Ditséretedre hevülök
Várván a' jövődre.

Olykor ha jöttödet nézem
Ebből tanúságom vészem;
'S így örömmel meg halok;

Tudván hogy a' föld gyomrában
Nem maradok a' halálban
Azért hogy így elvállok!!

Már nem létem tsak azt teszi,
Hogy testem formáját veszi
Él jövén az Itélet;

Meg újjult testel, erővel
Leszek majd a' teremőmmel
Itt kezdődik az Élet!!

Balogh.

Ló-ugrás az úgy nevezett Schach játékban.

'S sza	lán	mu	dég	dok	dő
tsak	a'	rán	rab	lan	min
tza	dó,	Hord	Ah	i	ság
ha	den	sa	dó,	ja	de
itt.	it	lan	min	sor	Az

Tréme! Miklós.

(Megfejtése következik.)

Megfejtés a' 61. számban 1) Talány: Tsók.

2) Rejtett szó: Szántóvas.